

Рівненський інститут слов'янознавства  
Київського славістичного університету

*Кафедра теорії та практики перекладу романо-германських мов*

**014-021**

**ПОРІВНЯЛЬНА ГРАМАТИКА ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ**

**Програма та методичні рекомендації для студентів спеціальності  
7.030507 – “Переклад” (французька мова)**

Рівне - 2002

Рівненський інститут слов'янознавства  
Київського славістичного університету

*Кафедра теорії та практики перекладу романо-германських мов*

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”**  
/ Директор РІС КСУ  
*Постоловський* проф. Р.М. Постоловський  
“ 15 ” 09 \_\_\_\_\_ 2002 року.

## **ПОРІВНЯЛЬНА ГРАМАТИКА ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ**

Програма та методичні рекомендації для студентів спеціальності  
7.030507 – “Переклад” (французька мова)

Порівняльна грамати́ка французької та української мов. Програма та методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.030507 – Переклад (французька мова).

**Укладач:**

Доцент кафедри теорії та практики перекладу романо-германських мов Рівненського інституту слов'янознавства КСУ, канд. філол. наук *Тарасюк Н.Ю.*

**Рецензенти:**

В.о. професора кафедри слов'янської філології Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету, доктор філол. наук *Тищенко О.В.*

Доцент кафедри французької філології Київського національного університету, канд. філол. наук *Ситдикова І.В.*

## ЗМІСТ

Вступ.....	с.4
Програма курсу “Порівняльна грамати́ка французької та української мов”...с.6	
Плани семінарських занять.....	с.9
Тематика студентських наукових робіт.....	с.10
Контрольні запитання.....	с.11
Рекомендована література.....	с.12

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу романо-германських мов РІС КСУ, протокол № 1, від 30 серпня 2002 р.

Обговорено та затверджено на засіданні науково-методичної ради Рівненського інституту слов'янознавства КСУ, протокол № 1, від 15 вересня 2002 р.

© Тарасюк Н.Ю. порівняльна грамати́ка французької та української мов. Програма та методичні рекомендації.

Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету, 2002 р.

## **ВСТУП**

Предметом курсу порівняльної граматики французької та української мов є зіставлення граматичних систем французької та української мов з метою з'ясування притаманних їм особливостей та виявлення їхніх схожих та відмінних характеристик.

### **Мета курсу:**

1. Вивчення граматичних систем французької та української мов з метою виявлення збігу та розбіжностей їхніх структур, способів вивчення одних і тих самих значень та розмежування функцій однотипних елементів граматичних систем.
2. Виявлення схожих та відмінних способів використання засобів граматичних систем французької та української мов.
3. Вивчення конкретних особливостей граматичних систем французької та української мов.
4. Встановлення спільних граматичних закономірностей та фактів, властивих французькій та українській мовам, виявлення граматичних універсалій та можливості їх реалізації в обох мовах.
5. Познайомити студентів з теоретичними та методологічними проблемами порівняльної граматики.

Дана програма курсу порівняльної граматики французької та української мов розрахована на 18 академічних годин, з яких 10 годин лекційних та 8 семінарських.

### **Семінарські заняття мають на меті:**

1. Перевірити розуміння студентами теоретичного матеріалу, поданого у лекційному курсі порівняльної граматики французької та української мов.
2. Шляхом зіставлення граматичних явищ зіставлюваних мов сформувати у студентів відчуття французької мови та розкрити особливості її граматичної будови.
3. Сформувати у студентів навички реферування наукової літератури.
4. Навчити студентів орієнтуватись в основних світоглядних теоріях та концепціях в галузі порівняльної типології мов, сформувати у студентів навички аналізу проблем та процесів порівняльної граматики.
5. Навчити студентів використовувати методіку порівняльного вивчення мов та методіку опису матеріалу при порівняльних дослідженнях.

6. Сформувати у студентів навички самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з урахуванням останніх досягнень у галузі порівняльної типології мов.

З огляду на великий обсяг питань, що складають основу курсу порівняльної граматики французької та української мов та з метою досягнення студентами оптимальних результатів у вивченні даного курсу рекомендовано вивчення певного переліку тем в межах самостійної роботи студентів. Така робота може перевищувати 18 аудиторних годин, які пропонуються даною програмою.

Формою самостійної роботи студента є наукова студентська діяльність, втілена у написанні курсових та дипломних робіт, в участі у науково-практичних конференціях студентів ВНЗ.



# Програма курсу “Порівняльна граматики французької та української мов”

## ВСТУП

Порівняльна типологія серед інших галузей мовознавства. Мета, об'єм вивчення порівняльної типології: порівняльне та порівняльно-типологічне мовознавство, ареальне мовознавство, співставна типологія.

**Завдання та методи порівняльно-типологічного вивчення мов.**

Зіставна та типологічна лінгвістика. Поняття типа в лінгвістиці: тип мовного вираження (тип мовного елемента), мовний тип (тип мови). Завдання порівняльної типології. Види типологічних досліджень; типології: 1) універсальна та спеціальна; 2) загальна та часткова; 3) класифікаційна та характерологічна; 4) якісна та кількісна; 5) структурна та функціональна; 6) семасіологічна та ономасіологічна.

Порівняння мов на рівні системи, норми та узусу. Джерела розбіжностей між мовами. Методика порівняльно-типологічного вивчення, зіставлення інвентаря типів мовних засобів, визначення їх абсолютних та відносних розбіжностей у мовах.

Методика опису матеріалу при порівняльно-типологічних дослідженнях.

Історія порівняльно-типологічного вивчення мов. Перші французькі граматики (Ж. Дюбуа (1531 р.), А.Ет'єнн (1579 р.) розвиток типологічних вчень у XX ст. (Е. Сепір, Ф.Фінк, Д. Гринберг). Радянські типологічні вчення XX ст. (Є.Д. Поліванов, Л.В. Щерба, І.І. Мещанінов, В.Д. Аракін, А.И. Смирницький, В.Н. Ярцева, Б.Л. Успенський, С.Д. Кацнельсон та ін.) Порівняльно-типологічне вивчення французької мови: швейцарська наукова школа Ш. Баллі; порівняльні граматики та порівняльні стилістики Р. Штроемера, В. Поллака, Ж.-П. Вине та Ж. Дарбельне, Ж.-П. Трамбле, Б. Кельського, С. Гнядека та ін.; співставне вивчення окремих питань будови французької мови (Г. Вебер, Ж. Барт, Л. Берг); характерологічний опис французької мови (В. Брьондаль, А. Доза, Ж. Галіте, В. Вартбург, Ш. Баллі).

## **Питання порівняльного вивчення граматики французької та української мов.**

### **I. Аспекти порівняльного вивчення граматики французької та української мов.**

Порівняння граматичних явищ французької та української мов у планах: вираження, змісту та функціонування.

Способи граматичного вираження. Аналітизм та синтетизм. Вираження граматичних значень у слові та в реченні. Членування граматичної форми,

аналітичні та синтетичні форми. Співвідношення плану вираження та плану змісту: синтагматичний, парадигматичний та семіотичний плани. Усна та писемна форми мови.

Система лексико-граматичних класів (частин мови) у французькій та українській граматиках. Основні частини мови, службові частини мови як вияв класифікації їх за способом відображення елементів дійсності. Розрізнення елементів дійсності. Розрізнення частин мови за характером відображення елементів (характеризуючі частини мови): іменники, дієслова, прикметники, прислівники.

Транспозиція частин мови.

## II. Граматичні категорії.

**Іменник.** Характеристика категорій. Порівняльний аналіз, структурні та комунікативні подібності та розбіжності.

Семантика, граматичні категорії та синтаксичні функції іменника. Семантичні категорії іменника: категорії істоти/неістоти абстрактності/конкретності; обчислюваності/необчислюваності; узагальнення, речовинні. Граматичні категорії: роду, числа, детермінації, їхні семантика, форми та функціонування.

**Прикметник.** Порівняльний аналіз прикметників, структурні та комунікативні подібності та розбіжності. Творення. Семантичні групи прикметників. Характеристика категорій (рід, число). Функціонування.

**Займенник.** Порівняльний аналіз займенників. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності. Класи займенників та їхні значення. Форми та категорії. Категорія посесивності. Функції займенників.

**Дієслово.** Порівняльний аналіз дієслова. Структурні та комунікативні схожості та розходження. Семантика дієслова. Граматичні категорії. Функції дієслова. Категорія часу та виду. Категорія способу та модальності. Категорія стану, пасивна форма дієслова. Займенникова форма дієслова. Семантична категорія пасивності. Система часів французького дієслова. Функціональні еквіваленти в українській мові.

**Прислівник.** Порівняльний аналіз. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності. Функціонально-семантичні характеристики прислівників.

**Сполучник. Прийменники.** Порівняльний аналіз. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності.

### III. Граматичні зв'язки.

Структурні типи граматичного зв'язку членів речення. Зв'язки іменника з іменником. Вживання прийменників. Зв'язок дієслова з іменником. Перехідна та неперехідна конструкції. Форми, функціонування.

Зв'язок двох дієслівних центрів. Сурядність та підрядність. Форми, функціонування. Дієслово "etre" та його функціональні еквіваленти в українській мові. Дієслово "avoir" та його функціональні еквіваленти в українській мові.

### IV. Структура речення. Синтаксичні структури.

Засоби синтаксичного зв'язку. Узгодження. Керування. Члени речення і частини мови. Речення.

Співвідношення семантичної та синтаксичної структур речення. Форми, функціонування. Безособові речення. Неозначено-особові речення.

Категорії залежностей: причинно-результативна, умовно-наслідкова, гіпотетична.

Структурні типи підрядних речень. Функціонування.

Інфінітивні конструкції та речення, їхні еквіваленти в українській мові.

Партиципні конструкції та речення, їхні еквіваленти в українській мові.

Сегментоване речення, його еквіваленти в українській мові.

Співвідношення синтаксичної та комунікативної структур речення. Форми, функціонування.



## Плани семінарських занять

### Тема 1. Завдання та методи порівняльно-типологічного вивчення мов.

1. Порівняння мов на рівні системи, норми, узусу.
2. Завдання та методи порівняльно-типологічного вивчення мов.
3. Методика опису матеріалу при порівняльних дослідженнях.
4. Історія порівняльно-типологічного вивчення мов.
5. Аспекти порівняльного вивчення граматики французької та української мов.

### Тема 2. Граматичні категорії.

1. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності іменника французької та української мов.
2. Порівняльний аналіз категорії детермінації (означений/неозначений артикль, частковий артикль).
3. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності прикметника.
4. Порівняльний аналіз дієслова у французькій та українській мовах.
5. Порівняльний аналіз форм, категорій, функцій займенників, прислівників.
6. Структурні та комунікативні характеристики сполучників, прийменників у французькій та українській мовах.

### Тема 3. Граматичні зв'язки

1. Структурні типи граматичного зв'язку членів речення.
2. Перехідна і неперехідна конструкції, форми функціонування.
3. Функціональні еквіваленти дієслова "être" в українській мові.
4. Функціональні еквіваленти дієслова "avoir" в українській мові.
5. Порівняльний аналіз вживання прийменників у французькій та українській мовах.

### Тема 4. Синтаксичні структури.

1. Засоби вираження синтаксичного зв'язку у французькій та українській мовах.
2. Співвідношення семантичної та синтаксичної структур речення.
3. Порівняльний аналіз структурних типів підрядних речень.
4. Інфінітивні конструкції та їхні еквіваленти в українській мові.
5. Партиципні конструкції та їхні еквіваленти в українській мові.
6. Функціональні еквіваленти сегментованого речення в українській мові.

## Тематика студентських наукових робіт

1. Особливості зіставлення партиципних конструкцій на рівні системи, норми, узусу.
2. Зіставлення інфінітивних конструкцій в плані змісту, вираження, функціонування.
3. Співвідношення аналітичних та синтетичних форм в морфології французької та української мов.
4. Система частин мови у французькій та українській мовах.
5. Порівняння функціонально-семантичних особливостей службових слів французької та української мов.
6. Зіставлення морфологічних категорій субстантива.
7. Засоби вираження збиральності/одиночності значення у французькій та українській мовах.
8. Зіставлення семантики, форми та функціонування категорій роду іменника.
9. Зіставлення семантики, форми та функціонування категорії числа іменника.
10. Засоби вираження якісної та кількісної детермінації у французькій та українській мовах.
11. Морфологічний, словотвірний та функціональний аспекти порівняння прикметників.
12. Особливості функціонування французьких та українських займеників.
13. Засоби вираження посесивності у французькій та українській мовах.
14. Граматичні категорії дієслів французької та української мов.
15. Особливості системи дієслівних способів у французькій та українській мовах.
16. Порівняння вираження значення пасивності.
17. Особливості вживання прийменників у французькій та українській мовах.
18. Співвідношення типів синтаксичного зв'язку у французькій та українській мовах.
19. Особливості співвідношення частин мови та членів речення у французькому та українському синтаксисі.
20. Особливості складних речень у французькій та українській мовах в аспекті їхньої структури та функціонування.

## Контрольні запитання

1. Завдання та методи порівняльно-типологічного вивчення мов.
2. Порівняння мов на рівні системи, норми, узусу.
3. Методика опису матеріалу при порівняльних дослідженнях.
4. Порівняння граматичних явищ у планах вираження, змісту та функціонування.
5. Аналітизм та синтетизм у французькій та українській мовах.
6. Різні вияви граматичних форм французької та української мов.
7. Співвідношення плану вираження та плану змісту.
8. Система частин мови у французькій та українській граматиках.
9. Характеристика категорій іменника у французькій та українській мовах.
10. Порівняльний аналіз категорій детермінації.
11. Порівняльний аналіз прикметника.
12. Порівняльний аналіз займенника, форми та категорії.
13. Порівняльний аналіз дієслова.
14. Функціонально-семантичні характеристики прислівників у двох мовах.
15. Структурні та комунікативні подібності та розбіжності прийменників.
16. Структурні типи граматичного зв'язку членів речення.
17. Зв'язок іменника з іменником.
18. Зв'язок дієслова з іменником.
19. Вживання прийменників.
20. Перехідна і неперехідна конструкції.
21. Дієслово "etre" та його функціональні еквіваленти в українській мові.
22. Дієслово "avoir" та його функціональні еквіваленти в українській мові.
23. Засоби синтаксичного зв'язку у французькій та українській мовах.
24. Члени речення і частини мови.
25. Категорії залежностей: причинно-результативна, умовно-наслідкова, гіпотетична.
26. Структурні типи підрядних речень у двох мовах.
27. Функціональні еквіваленти інфінітивних конструкцій в українській мові.
28. Функціональні еквіваленти партиципних конструкцій в українській мові.
29. Функціональні еквіваленти сегментованого речення в українській мові.
30. Співвідношення синтаксичної та комунікативної структур речення.

## Рекомендована література

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М., 1955.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М., 1974.
3. Гак В.Г. Русский язык в сопоставлении с французским. – М., 1975.
4. Гак В.Г. Сравнительная типология. – М., 1983.
5. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М., 2000.
6. Гак В.Г., Ройзенблит Е.Б. Очерки по сопоставительному изучению французского и русского языков. «Высшая школа». – М., 1985.
7. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. Т. II. «Радянська школа». – К., 1991.
8. Илия Л.И. Пособие по теоретической грамматике французского языка. – М., 1979.
9. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление. М. – Л., 1972.
10. Курс сучасної української літературної мови. Т. II. Синтаксис (за ред. Акад. Л.А. Булаховського). – К., 1951.
11. Методы лингвистических исследований. – М., 1973.
12. Общее языкознание. Внутренняя структура языка. – М., 1972.
13. Принципы типологического анализа языков различного строя.
14. Проблемы зіставної семантики. – Київ, 1997, 1999, 2001.
15. Репина Т.А. Сравнительная типология романских языков. – С.-Петербург, 1996.
16. Серебренников Б.А. Вероятностные обоснования в компаративистике. – М., 1974.
17. Ярцева В.Н. Контрастивная грамматика. – М., 1981.
18. Andievskaia A.A. Syntaxe du francais moderne. «Вища школа». – Київ, 1973.
19. Steinberg N. Grammaire francaise. «Просвещение». – М.-Л., 1996.